

МІЖНАРОДНЕ ПУБЛІЧНЕ ТА ПРИВАТНЕ ПРАВО

Хоружа А.В.

студентка,

*Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна*

ЩОДО ПРОБЛЕМИ МІЛІТАРИЗАЦІЇ АРКТИКИ

Як відомо, Арктика – це частина земної кулі, обмежена Північним полярним колом, що включає у себе околиці материків Євразія та Північна Америка, а також Північний Льодовитий океан [1, с. 156]. Важливо, що відповідно до міжнародного права статус Арктики регулюється низкою міжнародних угод, до яких належать документи як універсального характеру, так і спеціально прийняті задля впорядкування міждержавних відносин у цьому регіоні. Зокрема, варто згадати Конвенцію ООН з морського права від 10.12.1982 р. (в ній ідеться про статус виключних морських економічних зон і можливості їхнього розширення згідно геологічних особливостей структури континентального шельфу), Ілюліссатську декларацію 2008 року (в ній Данія, Норвегія, Канада, США та РФ підтвердили готовність вирішувати спірні питання в Арктичному регіоні виключно шляхом переговорів і розвивати співробітництво в найважливіших галузях), «Оттавська декларація» 1996 р. (положеннями якої створено Арктичну Раду, її роль із кожним роком збільшується у зв'язку з бажанням провідних держав світу (Канада, Данія, Фінляндія, Норвегія, Швеція, Ісландія, США та РФ) долучитися до роботи у статусі спостерігачів) [3]. Однак, незважаючи на низку міжнародних документів, проблема територіальних посягань між державами залишається невирішеною.

Беручи до уваги вищезазначене, можна визначити, що метою цього дослідження є проведення аналізу питання територіальних

претензій в Арктиці, котрі загрожують міжнародній безпеці та породжують проблему мілітаризації Арктичного регіону.

Почнімо з того, що проблемою міждержавних відносин в Арктиці стає прагнення окремих країн розширити свої виключні морські економічні зони за рахунок претензій на континентальний шельф. Так, значне занепокоєння викликає політика РФ щодо зазначеного регіону. Зокрема, У 2013 році було затверджено Арктичну стратегію Росії на період до 2020 року, за якою встановлюються такі основні завдання, як: забезпечення військової безпеки, охорони державного кордону шляхом підтримання необхідного рівня боєздатності військ, а вже 1 грудня 2014 року в РФ було сформоване спеціальне Об'єднане стратегічне командування «Північ», сферою відповідальності якого є арктичні території. Як можна побачити, такі дії Росії свідчать про її бажання пришвидшити процес мілітаризації Арктичного регіону. З іншого боку, варто згадати про США, котрі не мають прямих територіальних претензій до сусідів, проте намагаються підвищити свою військову присутність у регіоні. Достатньо важливим документом, який визначає ставлення США до Арктики, є прийнята в травні 2013 року Стратегія США для Арктичного регіону, за якою пріоритетами американської політики в Арктиці є забезпечення суверенітету над Аляскою і водами навколо неї та визнання принципу «свободи морів» для Північного Льодовитого океану [3].

Відносно несталою у цьому розуміння є й політика Канади, котра в грудні 2013 року заявила про свої претензії на розширення національної економічної зони, включаючи територію Північного полюсу. Рішучі дії вже можна було спостерігати в січні 2015 р., коли було підписано контракт на будівництво в Галіфаксі шести полярних патрульних кораблів класу Harry DeWolf і вже перший корабель цього класу буде збудовано у 2018 р., у цьому ж році буде добудовано арктичну базу Канади Нанісівік, розташовану на півночі країни на Баффіновій Землі. Коли Росія, Канада та США вже вживають заходів, Норвегія тільки планує збільшити свій вплив у регіоні, здійснивши масштабну військову реформу, тривалість якої може становити від 10 до 20 років, чого не можна сказати про

Данію, котра вже донедавна (з 2012 р.) розпочала структурну перебудову командної ланки збройних сил держави [3].

Активну політику в Арктичному регіоні проводять Фінляндія (котра в останній редакції відповідної Стратегії 2013 року наголошує на тому, що її політика має ґрунтуватись на комплексному підході та співпраці з союзниками та партнерами), Швеція (Уряд Швеції затвердив Арктичну стратегію держави в травні 2011 року, яка визначає три основних напрями шведської політики в регіоні, а саме: боротьбу з кліматичними загрозами, забезпечення економічного розвитку та захист прав місцевого населення) та Ісландія (на відміну від своїх партнерів не має військового потенціалу та наголошує на необхідності активізувати торговельно-економічне партнерство арктичних країн, а також не допустити мілітаризації регіону) [3].

Варто також зазначити, що з'явилось багато питань стосовно освоєння ресурсів Арктики не тільки «Арктичною вісімкою», а й зовсім не приарктичними країнами. Зокрема, Китай, котрий намагається долучитися до роботи регіональних структур у якості партнера арктичних країн у розробці природних ресурсів, а також Індія та Бразилія вимагають собі право голосу в Арктичній Раді, наголошуючи на тому, що вони бажають долучитися до процесу експлуатації енергетичних і сировинних ресурсів цієї зони, яка багата на родовища нафти та газу. За нещодавніми новинами, проти прийняття цих країн до Арктичної Ради категорично виступають тільки Канада та РФ [2].

Отже, враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що Арктика є цінним регіоном для держав завдяки багатим природним ресурсам. Так, за оцінками науковців зараз Арктика нараховує 10-13% нерозвіданих запасів світової нафти та 30% – газу [3]. Наразі саме географо-геологічні особливості цього регіону стають причиною завзятої боротьби держав світу за ресурси, а її побічним ефектом стали мілітаризація та проблема загрози міжнародній безпеці, котра потребує якнайшвидшого вирішення.

Список використаних джерел:

1. Дяків Т. Є., Тетарчук І. В. Міжнародне право: навч. посіб. для підгот. до іспитів. – К.: «Центр учбової літератури», 2014. – 208 с.
2. Єлезаров О. Особливість правового режиму морських просторів Арктики / О. Єлезаров // Підприємництво, господарство і право. 2016 – С. 212-215 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pgr-journal.kiev.ua/archive/2016/11/43.pdf>.
3. Замікула М. О. Мілітаризація Арктики як проблема міжнародної безпеки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/militar_Arktuku-4c34d.pdf.